

8yT
Anto

Bohdan Ihor Antonyč

Zelené evangelium

Výbor z díla

Bohdan Ihor Antonyč – jeden z nejvýznamějších ukrajinských básníků první poloviny 20. století, prozaik a překladatel. Narodil se 5. 10. 1909 ve vesnici Novycja v Horlyckém okrese (dnes Polsko). V letech 1928–1933 studoval na Filozofické fakultě univerzity ve Lvově, během studií se aktivně účastnil literárního života ukrajinské mládeže: Ještě za života vyšly ve Lvově tři jeho básnické sbírky: *Uvítání života* (1931), *Tři prstény* (1934) a *Knihá Lva* (1936). Sbírký *Zelené evangelium* a *Rotace* vyšly knižně až pösmrtně v roce 1938.

B. I. Antonyč napsal i mnoho prozaických děl, například *Tři mandolíny*, a literárních esejů – *Národní umění* a *Jak chápat básnictví*. Do ukrajinštiny přeložil díla Jaroslava Vrchlického, Władysława Bełzy a Rainera Marii Rilka, je autorem libreta k opeře *Dovbuš*. Zabýval se i redakční prací, redigoval zejména časopisy *Dažboh* a *Karby*.

Byl všestranně nadaný: kromě literární tvorby také skládal hudbu, hrál na housle, vyznal se ve výtvarném umění. Jeho život předčasně ukončily 6. 7. 1937 těžké komplikace po zánětu slepého střeva. Je pohřben na Janovském hřbitově ve Lvově.

*„Proti rozumu věřím, že měsíc, který svítí
nad mou rodnou vsí v horlyckém okrese,
je jiný než měsíc nad Paříží, Římem,
Varšavou či Moskvou...
Věřím v rodnou zem a její poezii.“*

Bohdan Ihor Antonyč

Zelené evangelium

Výbor z díla

Národní knihovna České republiky –
SLOVAŇSKÁ KNIHOVNA

Praha 2009

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Antonyč, Bohdan Ihor

Zelené evangelium : výbor z díla / Bohdan Ihor Antonyč ; [výbor sestavil a předmluvu napsal Roman Lubkivskyj ; verše přeložili Tomáš Vašut a Jaroslav Kabíček ; předmluvu přeložila Rita Kindlerová]. – 1. vyd. – Praha : Národní knihovna ČR - Slovanská knihovna, 2009. – 90 s. – (Publikace Slovanské knihovny ; 64)

Přeloženo z ukrajinštiny

ISBN 978-80-7050-577-9

821.161.2-1

- ukrajinská poezie

- výběry

- komentovaná vydání

821.16 - Slovanské literatury [11]

© Národní knihovna České republiky, 2009

Translations © Tomáš Vašut, Jaroslav Kabíček (dědicové), Rita Kindlerová, 2009

Preface © Roman Lubkivskyj

ISBN 978-80-7050-577-9

Osud a tvorba velkého ukrajinského básníka

Evropská poezie 20. století připomíná hvězdnou oblohu: mnoho hvězd máme neustále před očima, hodně jich zůstává skryto za jasem těch zářivějších. Některé vzplály náhle a rychle pohasly, ale po čase opět vycházejí na obzor... Příkladem je mnoho. Bělorus Maksim Bahdanovič. Čech Jiří Wolker. Rus Pavel Vasiljev. Makedonec Kočo Račin. Španěl Federico García Lorca. Polák Krzysztof Kamil Baczyński. Ukrajinci Vasyl Čumak a Vasyl Symonenko... Mezi nimi září i hvězda Bohdana Ihora Antonyče. Tyto básníky spojuje tragická podobnost osudů (všichni zemřeli mladí), jejich talent však překonal fyzickou smrt – je nadčasový a mimo prostor, vytvořil trvalý kontakt s budoucími generacemi. A to nejen ve vlastní literatuře. Hledat univerzální příčinu tohoto jevu je marné. Ale pokusit se dotknout se národních specifik je nutné, protože v každém konkrétním případě osobní osud jednotlivých autorů do jisté míry odráží osud jeho vlasti a národa.

Ukrajinská situace počátku 20. století byla možná nejsložitější v celém evropském prostoru. Bohdan Ihor Antonyč se narodil 5. října 1909, tedy necelých pět let před začátkem první světové války, datum jeho úmrtí 6. července 1937 splývá s obdobím Stalinových brutálních represí. Necelých 28 let, která básník prožil, tedy pokrývá celou tuto složitou epochu. Antonyč, lemkovské dítě z polsko-slovenského pohraničí, měl štěstí, že se setkal s múzou v multikulturním (a zároveň značně provinčním) Lvově třicátých let. Ve víru politických vášní zvolil cestu nepochopitelnou pro mnoho svých současníků, ale srozumitelnou a přijatelnou pro potomky: odhalil na Ukrajině a daroval světu „zelené evangelium“ Poezie, Věčnosti a Krásy. Jeho poslání se stane ještě zřetelnějším, jestliže zmíníme dalšího geniálního básníka – Pavla Tyčynu s jeho vesmírnou hudbou a zlatým hlaholem kyjevských tříd. Antonyč a Tyčyna tvoří západní a východní póly rozlehlého ukrajinského duchovního kontinentu.

Bohdan Antonyč, který zdědil talent po otci knězi (hudba, malířství), jej obohatil o místní lidovou kulturu s tajemstvím dřevěných kostelů a kaplí,

starodávných ikon, vyřezáváním ve dřevě... Zvláštním, jemným smyslem pro rytmus, linie a barvy, jakousi zuřivou štedrostí slov připomíná kdo ví proč dar a temperament svého krajana – geniálního mistra naivního malířství Epifania Drowniaka, ve světě proslaveného jako Nikifor. A podobných analogií bychom našli více.

Dnes je módní hovořit o mýtotvorbě básníka, o jeho archetypech a kódech. A komu se podařilo dešifrovat Lorkův či Nezvalův „kód“? Každý superpočítač však poskytne jako první informaci o národnostní podstatě každého z těchto jevů. Tak je tomu i v případě Antonyče. Zřejmě jedno z nejvýznamnějších „tajemství“ jeho identity – lidské i tvůrčí – je v podstatě osobnosti samé, ve vnitřní podstatě vnímání světa. „*V rozporu s rozumem věřím,*“ přiznává básník, „*že měsíc, který svítí nad mou rodnou vsí v Horlyckém okrese, je jiný než měsíc nad Paříží, Římem, Varšavou či Moskvou... Věřím v rodnou zem a její poezii.*“

Když si přivlastnil měsíc, je ukrajinský básník schopen jej „vrátit“ komukoli a v jakékoli zemi, ale se silným barvitějším „přepracováním“ rodného kraje, „země ova a jalovce“. Je to měsíc biblický, ale zároveň lemkovský, ukrajinský, jak Antonyč napsal v básni Vánoce:

Narodil se Bůh na sáních /mezi Lemky pod Karpaty. / V beranicích, ve vlnácích / přinesli mu měsíc zlatý. // V sněhové závěži nebe / nocí víří kolem střeš. / Marie má vedle sebe / měsíc – zlatý oříšek. Odlišný měsíc vyhlíží z básně Zelené evangelium: Jaro – to je kolotoč snad, / na kolotoči koně bílé. / Horská ves, meruňkový sad / a měsíc jak tulipán plyne. // Stůl jasanový, na stole / slovanský džbán, ve džbánu slunce. / Před zemí skloň se v pokoře, / před zemí stobarevnou jak sen!

Básnický svět Bohdana Antonyče – se stromy, květinami, hvězdami, měsícem, sluncem, lvy a delfíny – je někdy krutý a chimérický, připomíná však archu Noemovu, v níž najde každá živá bytost místo, a básníkovo „nebe“ se podobá obrovskému svitku, který rozvinují archandělé před Bohem a zabodávají prsty do požadovaného místa Země a vesmíru. Antonyčova poezie zachycuje složitě pospojovanou realitu s ireálnem, viditelné s neviditelným, banálnost s paradoxy, logično s nelogičnem. Stejně nejednoznačně vnímáme jeho „laboratoř“ a nevíme, kdy běžné řemeslo přechází do tvůrčí extáze a kdy se harmonie a hudba strojí stávají rétorickým deklamováním.

Ale vždy je to Antonyč. Slovy Cypriana Norwida „potulný umělec“, nebo „podivuhodný kouzelník“ dle definice Vítězslava Nezvala. Soustředěna v sobě a monologická, koresponduje jeho poezie s ostatními jevy světové tvorby lehce a přirozeně: „Chvála tobě, šedovousý ministrě republiky básníků Walte Whitmane, žes mě naučil modlit se stěbly trávy. V krčmě Pod Romantickým měsícem piji pálivou a opájející kořalku umění, spolu s tebou povznáším nejtajnější a nejzvláštější jev: fakt života, fakt existence,“ řekl Antonyč, když obdržel 31. ledna 1935 literární ocenění. Bez ohledu na patetičnost tohoto prohlášení můžeme s určitostí říci: americký básník nebyl jediným „učitelem“ mladého Ukrajince. Antonyč prošel kvalitní evropskou školou a kromě vlivu Goetha, Rimbauda, Rilka či Norwida nalézáme u něj stopy vnímání moderních polských básníků (např. Wierzyńského, Lechoně aj.). Ale jsou tu i další – třeba Jaroslav Vrchlický, jehož Hlas moře v Antonyčově překladu souzní s jeho Oceánií. Antonyč je virtuální marinista nejvíce zaujatý horskou krajinou rodného Lemkovska...

O Antonyčových „rodinných vztazích“ s ukrajinskou básnickou klasikou je téměř nepřipustné hovořit, taková je to samozřejmost. Ale pokud se hlouběji ponoříme do Antonyčových slavných veršů: „*Antonyč býval chroustem a obletoval višně, / ty višně, jež Ševčenko opěvoval v básních,*“ pak nám před očima vyvstane impozantní obraz kvetoucí zahrady, s níž se asociuje jeho vlast, národní tradice, způsob vnímání světa. Je zřejmé, že Antonyč vnímal i nedávnou přítomnost Ivana Franka, orientoval se na silné podhoubí moderní ukrajinské poezie za „železnou oponou“ – na dílo Pavla Tyčyny, Mykoly Bažana, Jevhena Plužnyka... Jak si správně povšimli současníci, haličský (dle místa narození a života) básník byl celoukrajinským zjevem, hrál roli silného sjednocujícího činitele všech částí literárního procesu. V tomto smyslu byl jediným a nenapodobitelným mezi svými současníky. Člověk ukrajinské renesance 20. století.

Za života mu vyšly tři básnické sbírky: *Привітання життя* (Přivítání života, 1931), *Три перстні* (Tři prsteny, 1934) a *Книга Лева* (Kniha Lva, 1936). Po Antonyčově předčasném úmrtí se objevily ještě dvě: *Зелена Євангелія* (Zelené evangelium, 1938) a *Ротациї* (Rotace, 1938). Tato posmrtná vydání byla nadlouho posledním zábleskem básnickovy hvězdy. Poté na téměř

tří desetiletí jeho jméno mizí z oblohy ukrajinské poezie. Důvod? Předválečná, válečná i poválečná situace na Ukrajině byla velice nepřátelská básníkově tvorbě i vzpomínkám na něj.

K návratu Bohdana Ihora Antonyče do ukrajinské kultury došlo až koncem šedesátých let minulého století. Téměř současně se ukázaly výbory z jeho tvorby: nejdříve v roce 1966 v Prešově, o rok později v New Yorku a v Kyjevě. Americké vydání bylo nejcelistvější, protože obsahovalo i nedokončené texty, fragmenty a také za jeho života nepublikovanou sbírku sakrální poezie *Велика гармонія* (Velká harmonie). Slovenské vydání (*Перстені молодості* – Prsteny mládí) zase uvedlo četné vzpomínky Antonyčových současníků, které osvětlily mnohá fakta z básníkovy života. Ukrajinské vydání s poněkud neobvyklým názvem *Пісня про незнищенність матері* (Píseň o nezničitelnosti hmoty) zase překvapila zasvěcenou předmluvou editora Dmytra Pavlyčka. Poslední dvě publikace byly pro ukrajinské čtenáře nejpřístupnější, reálně ovlivňovaly literární prostředí tehdejších let, kdy do literatury vstupovali političti a literární „šedesátníci“. Spolu s Antonyčem se ukrajinské kulturní veřejnosti ukázala celá plejáda básníkových současníků, představitelů takzvané Pražské školy: Oleh Olžyč, Olena Teliha, Jurij Darahan, Jevhen Malaňuk. Bohužel však tito autoři (kromě Jevhena Malaňuka, který se blízce znal s J. S. Macharem a J. Tuwimem) nedovedli vzbudit zájem českých překladatelů a nakladatelů o tehdejší ukrajinskou poezii „na obou březích Zbruče“, jak tomu bylo u sousedních Poláků. Prešovské vydání výboru *Prsteny mládí* vyvolalo odezvu v pražských literárních kruzích. Tehdy přední československý ukrajinista Orest Zilynskyj ocenil publikaci slovy: „... v knize plápolá bohatý oheň básníkovy hranice. Ať jeho jiskry přerůstají i do nás v bouři básnické pravdy, které není volně dovoleno být chudší než pravda života.“

A právě díky Orestovi Zilynskému se tehdy do překládání pustil mladý překladatel Jaroslav Kabíček (1931–1996), který uveřejnil obsáhlou antologii ukrajinské poezie. Na Antonyčově díle pracoval tento talentovaný český překladatel (překládal také z ruštiny, litevštiny a francouzštiny) během celého života. Jedny z jeho nejvýznamnějších překladů se objevily v časopise *Světová literatura* (1990/1) – šlo o verše ze sbírky *Rotace*, která tvoří specifickou část básníkovy tvorby. Úvod k nim z pera Bohdana

Zilynského (známého historika, syna Oresta Zilynského) obsahoval mnoho pravdivého: „Životnost Antonyčových urbanistických básní po půlstoletí nepoklesla. Dnešní čtenář, spjatý většinou právě s městským prostředím, ocení nemálo básnických postřehů a všimne si prvků, které zná například z nezvalovské poetiky; pro sbírku jako celek však bude těžko hledat srovnatelnou paralelu.“

V posledních letech překládá Antonyčovy básně mladý český překladatel Tomáš Vašut. V této skutečnosti vidíme něco více než jen tradiční „pokračování v tradici“ nebo překladatelskou „kontinuitu“. Je zřejmé, že Antonyčova poezie je potřebná i v dnešní globalizované době. Právě o tom hovoří známý slovenský básník a překladatel Lubomír Feldek: „Antonyč se obrací a bude se obracet nejen na slovenského, ale na každého čtenáře poezie, včera, dnes, zítra – on věděl, co je to poezie... Antonyč neměl štěstí jedině v tom, že se narodil na periferii... Jinak by celý svět věděl, že to byl jeden z největších světových lyriků... Faktem je, že Antonyč byl skutečný génius, jeden z největších géniů moderní poezie...“ K této definici přidám malý komentář. Mládí a předčasné úmrtí Antonyčovi nedovolily udělat politickou kariéru ani stát se literárním „živým klasikem“. K jeho jménu nelze přiřadit žádný přívlastek, který by uměle „doplňoval“ podstatu a velikost básníka. Nadaný Antonyč sám sebe stvořil Básníkem. Prostě jím byl. A navždy zůstane.

Sté výročí narození tohoto významného ukrajinského básníka přesahuje hranice Ukrajiny. Přípravují se na ně v Polsku a na Slovensku. Samostatné básnické knihy Antonyčovy vyjdou v Bělorusku, Rumunsku a Chorvatsku. Český výbor vydává pražská Slovanská knihovna. V tom spatřuji nejen znamení zájmu přátel ukrajinské kultury, ale i gesto, které musíme my, Ukrajinci, ocenit.

Roman Lubkivskij

PŘIVÍTÁNÍ ŽIVOTA (1931)

Dívka s diskem

Uchvácen tebou s údivem se dívám,
neschopen říci jediného slova,
vzhlížím jen k tobě, bohyně má, znova
stojíš přede mnou ty - Diano divá,
štíhlá a hrdá, v dlani měsíc skrýváš.

Snad křidel ptačích lehkost ve tvé ruce,
tvé hbité tělo do krajnosti víří.
Nic nevidím již, přesto dobře slyším,
šílící davy vykřikují prudce:
ne disk, to moje odhazuješ srdce.

Ideál

Z modrého, nesmírného oceánu,
kam nedohlédne ani lidské oko,
vysoko do mraků, v mlhách hluboko
ční osamělý ostrov z vln peanu.

Na ostrově, jak praví stará báseň,
zaklety leží tajemné poklady.
Vidiny oči námořníků svádí
a v duších bujně bouří vášeň.

A vítr duje, v plachtách bouře běsní
a člun rozdírá mlžnou páru stěžní,
naskrz jsou mořskou vodou prosoleni.

Pak narážejí na podmořské skály,
šťastni tak v nevědomí umírají:
ostrov je poušť, kde krom písku nič není.

Alchymie

V malé cele je dusno, zápach síry.
Jak síra vysušený žlutý mág
v retortu dychtivě upírá zrak.
Rudý běs chichotá se na něj z díry.

Jak stín nad vším se zlatý přelud vznáší
a místnost pohasíná v hustém kouři.
Zvadlé, zpuchřelé rty horečkou hoří,
blekotá bledý „odstup, satanáši“.

Tu vykřikl mág – zde je konec žertů:
zlato v retortě, nevěří svým očím.
Stropem oťrásl halasný řev čertů.

A hrůza vešla do klášterních cel,
šeptají mniši: nad ránem dnes v noci
o. Patricius zešílel.

Kolomyjka o předjaří

Věje vítr, věje bujný, věje za horami,
a mráz chodí, mráz se brodí s jarem dolinami.

Ryby v říčce, oranice o déšť nebe prosí,
v barvě prosa zachmuřené nebe, rosy rosí.

Cesty napojeny deštěm, blátem pomazány,
pluhy ryjí zem, rolnický pot z role zavání.

Sivé ráno noc rozbije, zhasne sen na kvítí,
sivá práce v pole vyjde, hraje na trembity.

Životopis

V horách, kde blíže slunci poprvé uviděl jsem nebe,
od těch dob něco neznámé se budí ve mně stále znova,
hlava se zvedla, tu do úst zelená mi přišla slova.
Nyní – kdekoli jsem, už takto vidím sebe,
jsem – opojený kluk, co v kapse slunce schoval.

A když jsem sestoupil z hor do halasných měst,
v nouzi a nevděku osud jsem neproklínal a nehaněl,
díval se klidně za protivných vln uragánem.
Mé písně jsou – nad řekou času kalinový most,
jsem – život milujícím pohanem.

TŘI PRSTENY (1934)

Tři prsteny

Křídlaté housle na stěně,
červený džbán a květná truhla.
V houslích spí ohně zasněné,
modrostříbrná rosy hudba.

V té truhle zpěvný kořen leží,
s omamným býlím, semeny,
a na samém dně jsou tři hvězdy,
tři prstenů jasné kameny.

V tom džbánu mátový je nápoj,
slzy javoru zelené.
Ty struno okřídlená, zazvoň,
lásce a vesně šílené!

Strop zvolna vzhůru-vystoupá,
točí se džbán a truhla zpívá.
A slunce jak hořící pták,
a jitro se o plot opírá.

Krčma

Dávné kupce a děvčata
připomíná nám stará báje.
Sklenička v ruce křídlatá,
žízeň a nápoj v krvi hraje.

A dukáty se kutálejí
a měsíc – září vesele,
když večer nakloněný k zemi
stříbrným svitem řeky stele.

Kleny

Slabikář jara čtou dva kleny
nad jarní strání nakloněny,
a znovu, jak tráva zelený,
modlím se k zelené zemi.

Poetiku lišák učený
klenům sestavil zelenou.
A den zpívá, zpívají kleny,
mech slunce střel zní ozvěnou.

Dědina

Krávy se modlí k slunci,
jež ráno plane vlčím mákem,
a štíhlý topol stále vyšší,
jako by strom se stával ptákem.

Od vozu měsíc odpřahují.
Kožopné, širošířé nebe.
Vítř a dálka nedozírná.
V oparu sivém lesa hřeben.

Z hor padá javorové listí.
Kužel a kohout a kolébka.
Den přelévá se do doliny,
jak mléko do hliněné misky.

Vánoce

Narodil se Bůh na sáních
mezi Lemky pod Karpaty.
V beranicích, ve vlnáčích
přinesli mu měsíc zlatý.

V sněhové závěži nebe
nocí víří kolem střech.
Marie má vedle sebe
měsíc – zlatý oříšek.

Zelené evangelium

Jaro – to je kolotoč snad,
na kolotoči koně bílé.
Horská ves, meruňkový sad
a měsíc jak tulipán plyne.

Stůl jasanový, na stole
slovanský džbán, ve džbánu slunce.
Před zemí skloň se v pokoře,
před zemí stobarevnou jak sen!

Hořká noc

Usnuli lidé v městě černém,
pod přikrývkami září sny.
Avšak tvá touha nevejde se
v ten svět těsný a nesmírný.

Utichly hlasy ochraptělé
a soumrak křídla rozpíná
a půlnoc zrnka máku věje,
avšak ne tebe tiší tma.

Tu drobný chlapec, černovlasý,
k očím své dlaně pozvedá.
Ne, svět ten nedojde již spásy,
nevyrveš veršem kořen zla.

КНИГА LVA (1936)

Znamení Lva

Hynoucích květů pustá říše spící,
rubáš písků v červenozlatém lesku.
Maličký bodlák – ďábelské býlí,
extáze slunce, divé reje blesků.

Živé svíce planou nad země trůnem
a krutý rmut jak ohnivý keř hoří.
Když větve keřů ruka poodhrne,
závratný vír bezedných hlubin moří.

A spatříš věčnost – nebe opálové
i šum plamenných ohnivých potoků.
Zpoza hor věků vzchází hvězdy Lvové,
znamení vojevůdců, monarchů, proroků.

Zhasíná slunce v mračnech sivých ptáků,
olověnými věnci je vavříny
a hrom, jak podpis na poslední stránku,
přetrvá věky ve knihách pustiny.

Rukopis hromu na Sinajské hoře
v říšskou Lví knihu zanesenou větry,
na úbočích, jež za písečné bouře
zlatými věnci božích blesků kvetly.

Sinajský větre, duj, odkryj své karty!
Bez tebe jsem jen forma – prázdná, nemá.
Na stráži u pramene, u plamenné vaty,
a noc – jak bible červená a černá.

Tulipány

Červené zlato tulipánů
na sivém slunci – tácu z lýka,
úderý mechanické na membránu
a hudba spící v černých skříňkách.

V kovu píseň lidská zakletá,
hlas – jako do okovů vsazen,
a lidské srdce – vězeň světa
to vše pochopit nedokáže.

Sivé bezbarví – hedvábu šed
a rudě zlaté tulipány.
Kvěst, hořet, pomíjet, opouštět
na cestě do neznámé dáli!

Monumentální krajina

Rudé krychle zdí, náměstí žlutých kruhy, parky čtvercové.
Myšlenkou lidskou odměřuj hvězdy a města, až se tají dech!
Zde kámen na kameni, okna, dveře, okna, kolo v kole,
měděné schody, slunce jak socha zlatá stojí na schodech.

Bazény – jak nehybná zrcadla tkvící v prachu nachovém.
Vody husté a stříbřité jak rtuť zde nebe omývají.
V trávy zelených plamenech pasou se mramoroví koně,
v parku kamenní andělé kovově na polnice hrají.

Z pozounů srší jiskry, rekové z piedestalů sestupují,
a slunce na kanonu, prapory muzeální v ohni hoří,
a lvi z praporů v řadách majestátně městem pochodují,
a jede mramorový vojevůdce na zlatohřívém ōři.

Andělské náměstí

Ivanu Ivancovi

Náměstí před divadlem, mramorový tenor
bezmála dvě stě let již zpívá hvězdám zlatým,
když z noci příkazu stane každé vřetenem,
strnulé tkalcovny zahalí šedý dým.

Děvčata od stavů vracejí se po směně
a v slastných snech po tenorech vášnivých touží,
co myjí hrdla zpěvem, laskají šileně,
a lísají se k nim zrádní rudí kocouři.

Pánem města je lev spící pod arsenálem,
jenž pozvolna se zvedá, kráčí pustým městem.
Spí hrdinové, z domů zní písně zhýralé,
svobodu uvězněným zvoní kapky deště.

Andělské náměstí je obestřeno tichem,
nocí rozlitý rudý inkoust temně září,
historik z piedestalu o minulém píše
a husí brk namíáčí v kalamáři.

Apokalypsa

Jak ve snách vycházejí obrovití lvové, černé stíny,
střnulé, se zemí srůstající, zkamenělé věznice
a vězni v noci scházejí se s kometami svými,
po zdi pozvolna leze pavouk rudého měsíce.

Na hvězdách, jako na stěnách, červi, žabinec, vlhkost,
plíseň.

Slova se tříští, hvězdný prach, marné je zpovídání.
Svit měsíce pak vězňům zpívá studenou modrou

a jejich tváře obrůstá hustý mech až do svítání.
píseň

Podzemních řek slizké a mokré hvězdy, hadi,
přízračné býlí,

měsíční údolí porostlá lískovými háji.

Sto dní a sto nocí valí se rudé deště, vítr kvílí,
věznice tonou ve vodách a hvězdy zhasínají.

Nezůstal kámen na kameni, tam, kde dřív tyčily se
hory,

z balvanů novou věznicí zas staví na rozcestí.

Pod šibenicemi brunátné kvítí mandragory
a provaz oběšenců živým přináší prý štěstí.

Píseň o nezničitelnosti matérie

Zachumlán do větru, zalezlý za křoviny,
přikrytý nebem a písňemi zahalen,
jak chytrá liška ležím pod květem kapradiny
a stydnu a chladnu a tvrdnu v bílý kámen.

Rostlinných řek zelená povodeň již sílí,
neustálý šelest hodin, komet a listí,
potopa zaplaví mě, rozdrtí sluncem bílým
a tělo zuhelnatí, popel zbude z písni.

Přeženou se jak láva tisíce staletí,
kde jsme my žili, porostou palmové háje,
a z uhlí našich těl vykvetou černé květy,
na mé srdce horník kahanem zahraje.

Oceánie aneb V údolích mořských lvů

Zelené čaruje a má mí chladné světlo,
podmořské slunce v údolích korálových,
v kadeřích utonulých mrtvé perly kvetou
a na ložích spí těžké balvany hvězd lvových.

Vylétá slunce koule jak z ranního praku,
okrouhlá jak buzola, rychlá jako racek,
proud vod zelených skryt do růžového prachu,
jak úl včel purpurových zvolna rozpadá se.

Delfíni zlatí troubí na měděné mušle
a trojzubec jak blesk letící vlny oře,
rudé vlny a mořeplavců bílé duše
bloudí, jak bezejmenné stíny, mořem.

Polární hvězda

Zamrzlo moře v ledu vybroušené číši.
Jak zlatoústý mystik – měsíc v modři jasné.
Polární archandělé boží vody tiší,
v dálce zvířata vyjí toužebně a lačně.

Sem rudí lidští červi ještě nedolezli,
na hřbetech lišky nesou purpurové nebe,
velryby omývají zvěrokruhu hvězdy,
nehnutě letí bílí ptáci vedle sebe.

Ve zvířetníku Panna rozpouští copy černé,
z doupat hrbatý Vodnář povolává stíny,
Země jak skořápka prohýbá se a kvílí.
To duše mamutů brodí se rudým sněhem.

Arktida

Komety rozkvétají ocasy pavími,
červená sklíčka moře z olověných rámců,
ledové skály pod sněhy kučeravými
rozvírají pozvolna tajuplnou bránu.

Na hřbetech mořských vln tuleni uléhají,
zvířetník snáší se a červená se dlouze,
zeleným kovem pole magnetická září
v přízračných mořích podobných snové touze.

Jak modré olovo strnulé nebe dýše
a měsíce střep, jenž bezbarvý a rozbitý
upadl do sněhu, když smečky bílých lišek
za hvězdou polární šly do země nebytí.

Věštecký dub

Sníh zelená se v světle noci,
sníh modře září, když je den.
Tento dub – to je strom prorocký,
zkroucená lyra jeho kmen.

Sníh popelaví v sivý večer,
každého rána ohněm čiší.
Krvotok z rány slunce teče
a bije zlatou sněžnou říší.

Jednou dub sám skrz bílé moře
tak jako delfín dále pluje
a lyrou sníh savany oře,
život živoucí nám zvěstuje.

Úryvek

Hrozím se zhasit světlo lampy,
mám strach, že bude ještě hůř,
tato noc, rozložená v jamby,
do srdce vnikla jako nůž.

Nemohu usnout! Kuropění,
hodiny bijí, měsíc plyne.
Pro můj sen, hlas můj klidu není
v sedmibolestné Ukrajině.

Zapomenutá země

Ves v noci nezažihá světel,
bojí se měsíček probudit,
když žlutým bezejmenným květem
rozkvétá v sadech deštěm umyt.

Přivaly vody kanou z nebe,
tam, kde obzorů ustal let.
V doupatech temných vedle sebe
klubíčka zvířat, lidí, komet.

Ztracená země pod olovem,
pod dešti brunátného nebe!
Ta píseň na srdci jak kámen
a přesto zpívat ji je třeba.

Rudý šátek

Jak vatra hoří nad západem
pověry snů a věků dávných.
V záři rudého šátku plane
ztraceno město mého mládí.

Na topolech se hvězdy chvějí
a lidé křížují se v hrůze.
Za nocí měsíc zabíjejí
chasidé v černé synagoze.

Moje městečko tajuplné
v chlapeckých vzpomínkách se ztrácí!
Minulo mládí, znovu plane,
jak dávné pověry se vrací.

Chladným hvězdám

Jak bronz rozlítý po nebi,
jak střecha přikryla noc temná svět.
Jak vbité v noc hořící hřeby,
hvězdy chladnou a tuhnou v modrý led.

Nasupeně, jízlivě, vztekle
zacláníš oči, náměsíčný,
neboť srdce je černým peklem,
věčně středověkým, mystickým.

Jak astrolog v ten večer temný,
zkus také pod hvězdami hořet!
Ať bez domova chlapce všechny
přivine oheň, noc a moře!

ZELENÉ EVANGELIUM (1938)

Pozvání

Už dohořívá den na černý uhel
a strach jak vrták v srdce tvoje vniká,
rosa z popela trávy oplachuje,
měsíc nad stíny ztracenými vzlyká.

Osamělý druhu, jako v noci pás
v tajemství běhu světa jsi zahalen.
V ten večer jarní zve a volá nás,
pojďme pít vodku v měsíční kořalně.

Život je řecky bios

Oves a motýli a milenců přísahy.
Opojný jarní vír bujných větvi květnových.
Lišky, kuny, děvčata vycházejí
po ránu oči umýt k vodě do vrboví.

Hodiny slunce květům odbíjí vteřiny,
tulí se máky vzrušeně, když večer přijde.
Tak pod nebem nekonečným a nedozírným
rostou a rodí se rostliny, zvířata i lidé.

Tesařův syn

Dubová truhla, v truhle píseň se sekerou.
Tou sekerou tvůj otec denně Boha chválil.
Těž děd byl tesařem. Znáš kostelíků čtvero,
kterými završil vezdejší putování.

Už dávno sekera nepadne ti do dlaně,
neumíš z dřeva touhy okřídlené tesat.
Tak tažní ptáci odlétají z horské stráně
do teplých krajů dolin kvetoucích a děvčat.

Jarmark

Můj bratr – krejčí dětských snů
sešil se zemí nebe.
Šátky planou u kramářů,
pestrobarevný hřeben.

Sekery zvoní, bubny hrají.
Rozluštím snad hádanku:
červené slunce prodávají
v Gorlicích na jarmarku.

Krčmářské čáry · · ·

Čadící svíčka, nůž zubatý,
královna z karty do ruky vklouzla.
Vše prostoupeno snem křídlatým,
jen noc – jen neskutečná kouzla.

Nad sklenky krajem ústa sklesly
a hrdlo svírá beznaděj.
Krčmáři, sto dukátů, chceš-li,
jenom mi za ně měsíc dej!

Javorová

Malá balada

Měl dák nejhezčí dceru na vsi,
vzplanul k ní láskou javor-klen.
Po hříšné noci zpitá vášní
ucítila plod pod srdcem.

Đák usoužil se, když vše zjistil,
tak hanbil se pro dcery vinu.
Šumí jen kučeravé listí
v koruně javorovu synu.

Střemchová

Noc prohřátá je zpitým kvítím,
dýmí se z mlhy střemchové
a písmena jak hvězdy svítí
z knížky ležící na stole.

A stůl obrůstá bujným listím,
už keřem jsem i se židlí.
Čtu ze střemchoví – z knih stolistých –
rostlinnou moudrost jarních dní.

Kázání rybám

Karasové, kapři, delfíni, plotice,
bratři a sestry ve slané i sladké vodě,
nedávejte nám jikry ani kostice,
prahnem po vašich prostorách a po svobodě.

Voda je těžká, nebe však vody těžší zas.
Proto nás věčně vábí vaše hlubina,
vábivě čaruje a povolává nás
váš korálový bůh z mořského dna.

Višně

Antonyč býval chroustem a obletoval višně,
ty višně, jež Ševčenko opěvoval v básních.
V mojí krajině hvězdné, biblické a pyšné,
v zahradě slavičí, kvetoucí višňi vlasti!

Kde večer z evangelia, kde svítání
paprsky slunce halí chalup bílé stěny,
kvetou nadšené višně, kučeravě mámí,
jak za Ševčenka v písni lijí opojení.

Mýtus

Jak v knihách praárijských dávných,
střela i člun i podkova.
V doubravě vojsko stříbrem září,
sanskrtu šum zaznívá znova.

Tak plavovlasá táhnou plemena
s koráby, koňmi – v příští zteče.
Jasných hvězd hoří slova plamenná,
zkřížené okřídlené meče.

Dům za hvězdou

Burácí rostliny, zní hymnus, zpívá vše, co roste,
a duše jak po sedmé skleničce je kolébána.
Odjedu již. Vždyť jsem zde býval jen náhodným hostem.
Budu se modlit k jiným hvězdám, jiná čekat rána.

Nalítá poupata bubnují, kalichy husté pěny,
trychtýřky fialek noc filtruje jarní půvaby,
a hvězdý k rostlinám se tulí v něžném políbení,
celými náručemi vůní číše květů vábí.

Rostlin zelená moc v bezvládnou extázi upadá,
v rozkošné touze keře, kořeny, prsty a listí,
semena vybuchují, měsíc rohem ryje po zahradách,
než ukryje se v denní záři jak drak číhající.

Na lebkách umrlčích bujaře svěží kořeny hýří,
život napřahá šlachovité ruce v hnízda smrti,
dub do dubu se zapře – dva bohové, dva bohatýři,
úderý kmenů vpletených v objetí, které drtí.

A víří kola světelná – odvěká motovidla
blahoslavící svítání – a slunce noc rozmele.
Pij sedmý pohár radosti! Ať narostou ti křídla!
Poezie básní, moudrých a kypících jak zeleň!

Žiji jen krátký čas. Nevím, budu-li sto let žít či den,
tak u rostlin se učím bujení, růstu, závratím.
Možná že můj dům není zde. Možná je za hvězdou. Zatím
jsem tady, instinktem cítím jen: zpívám-li, tedy jsem.

Slyším pod zemskou skořápkou svářit se divou vodu,
jako za zdí se v mlhách fialkových obzor skrývá.
Odjedu již s prsty na lyže slunce od východu
svou chválu nadlidským, rostlinným bouřím zpívat.

ROTACE (1938)

Rotace

Běží aleje zvuků vsazených do pevných šál.
Jak akord na akord padá poschodí na poschodí.
Hřebeny žlutých zdí, uliční vřava, již den rozhoupal
od břehu po břeh, stín dubových věnců, co prostorem bloudí.

Den kvasí jak sklenice zlatého čaje
a nad mlžnou pěnou svítí modř ničím nezakalená.
Jdou lidé žlutých měst a v očích jim lehce hraje,
ač smutek v hloubi ukrývají jak horká semena.

Kostely, cukrárny, burzy – vše pro ducha i tělo.
Pro zrak i mince. V čekání na vzácné střepiny
křehkého štěstí, jiné cíle vyslechnout by se chtělo.
Jak sonda do rány proniká zoufalství do naší nevin.

Ale za zdí je jazz a tance lampionů,
balety balonků, chór barev jak chór hobojů
a žluté hrudníky obrovitých stadionů
vzdychají hluše pod nápory lidských příbojů.

Pod nohy stelou se dýmy jak pokorní ptáci siní
a slunce jak pavouk, když před tím na kosé střechy bez proluk
napjalo antén šarlatové pavučiny,
teď jako mrtvé mouchy lapá a vysává každý zvuk.

Umělci mezi rostlinami – na formu dbalé tulipány
pestře a krásně umírají, se zlomenými koleny,
a podle zákonů, o nichž člověk nemá zdání,
rotují zubní vrtačky a rotují města i dny.

Dráty drmčí jak nervy. Vlahý bílý lístek v louži,
hvězda v obálce, hrst slov a rozkvetlý šípek – růžový obláček.
Jak povadlé listí sny mladých dentistek krouží
nad víry nudných melodií zubních vrtaček.

(JK)

Rotace

Běží aleje zvuků sazených do stupnic.
Jak na akord, padlo poschodí na poschodí.
Přehrady žlutých zdí a denní rámus ulic
od břehu k břehu, vínků dubových stín.

Průzračný blankyt, nahoře šumí drobný déšť,
den ulpívá podoben zlatavému čaji.
Když jdou, tu září oči lidí žlutých měst,
ač v hloubi hořká smutku semena skrývají.

Duchu i tělu – kostely, cukrárny, bursy.
Vše za hvězdy i za mince. Leč jiné tušíš
křehkého štěstí cíle, které měl bys zkusit.
Jak sonda v ráně, zoufalství v našich duších.

Ale za zdí je jazz a tance lampionů,
balet balonků, chór hobojů, chór barev
a žluté hrudi velikánských stadionů,
tlumeně vzdychají pod davů chorálem.

K nohám se jako krotcí ptáci stelou dýmy
a slunce jako pavouk po zdech šikmých slídí,
antén všude napjalo rudé pavučiny,
jako mouchy mrtvé zvuky loví a zabíjí.

Umělci rostlin – formy dbalé tulipány,
na kolenou půvabně hynou ve svých listech,
a podle zákonů formulí nám neznámých,
víří dny, města víří vrtačky dentistek.

Dráty se chvějí jak nervy. Teplé bílé chmýří,
hvězda v obálce, pár slov a žalud z dubu.
Sny dentistek jak zvadlé listí víří
nad nudnou melodií vrtaného zubu.

(TV)

Města a múzy

Dubové listí, kupecké váhy, cikáni,
každodenní hluk a věčné hvězdy v noci.
Život, to nejtěžší ze všech umění. Pokání
za každý zmarněný den. Noc patří přísnému soudci.

Sladce výmluvná ústa zradí. Ani vzpomínka
možná že nezůstane z muk, jež nám orala čela.
Křídlo pláště za zády. Nad domy křídla větru lehýnká,
co uzly dýmů město s nebem pevně by svázat chtěla.

Hrdinové, homosexuálové, básníci, skutečné
květiny ctnosti, poskvrněná prostěradla,
dny a noci, rozkoše chlapců stydlivě horečné,
žerty falešných hráčů a jámy smutku, do kterých tma spadla.

Kdesi kváká flašinet, dlouhé světelné šmouhy
jak paví péra přebíhají přes tváře, přes ouška,
a lidský osud je cár papíru, pouhý
cár laciného papíru v křivém zobáku papouška:
láska,
daleká cesta,
rozluka,
úspěch – za šesták
dokonce sláva i štěstí jsou k mání.
V úsměvném dni se splétá a zase rozplétá, až přechází zrak,
papoušek, píseň i sluneční zlaté přijímání.

Náhodná setkání. Orchestry hrají v parcích.
Kráčejí rodiny, šik ctnostný a na děti bohatý.
Zlý vítr, jenž lidské zoufalství drásal inspirací,
už tichne. Kytice karet a mráčky jak záplaty.

Stín křídel osudu. Křehká špacírka a květ citů obětavých.
Do cifer svádíme proud nadšení
a všechno zvláštňí, co jen lze,
hned oblékáme doš pravd těsných a jedině pravých,
ačkoli vskutku neomylná je pouze moudrost extáze.

(JK)

Jaro

Teče jaro a bodří kominíci
na střechách připomenou hopsavého stehlíka.
Dívka, jež bláznivě miluje strážníka,
si zpívá na náměstí, kde o srdce ji oloupil
ten kapelník automobilů a prchajících chvil,
jenž svírá v bílé rukavici
slunce.

Teče jaro a balonky zelené
jak pugéty jinošských snů v hlavě
se houpačí a unikají z pěsti sevřené
chlapce, jenž rozplakal se pro ně usedavě.

Děti se bojí černých kominíků
a knoflíky si schovávají do dlaně.
Zelené stíny do srdcí trousí den,
jemuž se klaní pivoňky a keře čilimníku,
červeně jimi záplatované.

Ne dlouhosrsté jiskry a ne krůpěje
růžové pěny, kterou lidská noha maří,
to motýli jak pyl slétají v rojích,
aby si vykoupali křídla, do kalužin slunce na zemi,
odkud pak vzlétají pokryti zlatými sazemi.
To motýly jak jiskřivými duhami září
zelený koš jara.

Barevný balonek za nicotné halěře
jak mladé sny, odvážné do morku kostí,
zatoužil uletět se stehlíky k slunci v důvěře
a pestře chválit křídlatou moudrost větrnosti.

Dívka s náručím mokrých růží
o lásce zpívá a jako žežulce je jí do breku,
zatímco nad vířícím kolotočem náměstí dech úží
modravé stříbro strážníkovy pendreku.

(JK)

Budíček

Okrouhlé slunce – buben rána
probouzí mužstvo bez úlev.
A víří bubny po kasárnách,
jaro se třepotá jak zpěv,
jaro se třepotá jak pták
v mřížoví šedých koridorů,
a den si razí cestu tak jak tak
po mapě nebe. Na obzoru
hasnou hvězdy jak oči milenek.
Koruny javorů jsou stobarevné konve kropicí.
Požáry jara zachvacují ráno
a zas je tu den okřídlený
a zas je tu den opájející.

Do větví větry dují jako do měděných polnic,
větry – trubači svítání.
Dívčám je smutno, bolestně a roníc
výkřiky, omdlévají v mukách láskání.
Probouzejí se, otvírají temné oči,
sotva zaslechnou bubny, vojácké ratata bum.
Ty bubny jara, bubny k pochodům
a zpěv, jenž srdce svírá
a připomíná bubny smrti.
Slovíčka mladých milenců ne bez vášně a bez kuráže,
slůvka jak odřené mince, co muži v zubech drtí,
po čase oněmějí. Už je to tak,
že rašící život nikdo nepodvážé.

I jaro povely, rozkazy zná
ve jménu nezadržitelných vítězství
i oslnivých iluzí, tak nestálých jak duben.
Jak černá krychle stojí kasárna,
pod kroky duní náměstí
a ráno tluče na sluneční buben.

(JK)

Balada postranní uličky

Kde marně tmu jak z pytloviny
zve noc k své chvílce poslední,
klátí se opilci a stíny
kolem kulhavé lucerny.

Té, jež květ modrý rozhoupala
a uvadá jak lilie.
Přizračným světlem myška malá
vede ševce, jenž namol je.

V krčmě, kde zvonců, hvězd si všimni,
kominíci a zloději
zpívají nad sklenkami hymny
na svody, jež je nehřejí.

Zlá záducha, ta paní smutku,
k partě kasařů, z nichž jde strach,
naklání svrasklou tvář jak hubku,
falešné karty v pazourách.

S lokty na stole v zadumání
plavou v plachtoví kouře, snů
miláčci půlnočního podnikání
za třesku orchestrionu.

V chumlu chimér a při a pěstí,
v světle svěc, z nějž bys neoslep,
papoušci zlodějíčkům věští:
co slovo, to do prsou hřeb.

Ve slabé chvíli hrdlořezi
se zpovídají kořalce
a jak pavouk jim v hrdle vězí
cár kupletu, jenž svědčit chce.
A zas zloději s kominíky
zvedli hlas k chvále života.
Vtom rána do stolu a ----
-----?

Sklenice plachtí jako ptáci
nad stoly, o zčernalý strop
zabuší skleněnými křídly
a sprška cinkotu se vrací
do keřů kouře, chlapských stop.

Poslední hvězdy právě bledly
a měsíc vytratil se v mžiku,
když v čísi lebce, prasklé škebli,
šuměl a pleskal do rána
chór zlodějů a kominíků.

(JK)

Navždycky

Pánové v šedých pláštích tonou v modři uličky
a jako plátna starých mistrů stín zahaluje tváře žen.
V sklenici zlatné čaj. Ty toužíš jen
opřít se o rám okna a pít ten silný, trpký, modrý chlad
a dívat se, jak smutná hvězda poslední políbení
posílá před rozlukou sestře, než ji jedním douškem vypije
navždycky
temnota. Tak noc
blankytným sněhem myje v městě makovičky melancholie.

Zatímco nahrbená záda přikrývá mu kožich – nebe siné,
pohupuje se šofér v klimbajícím limuzíně.

Lucerná se zlomeným stonkem, popel sněhu,
pruh světla – zelený lůj džbánkem noci litý do soumraku,
příkré a tmavé schody, dřevý plášť, zbloudila krůpěj zasmání,
měsíc jak bílý pták zanícení zlého
a hedvábná kulka hrdlořezů či tajemnými stínůkrytých zabijáků,
jež možná se jak struny dotkne i srdce tvého.
Dotkne a políbí hrdlo a něžně a navěky
ti slepená víčka zatlačí a uhladí vrásky.
Pánové v šedých pláštích z kapes vyjímají hvězdy
a platí jimi ženám za pět minut lásky.

Hrbatá záda ukrýváje v modré kožešině,
pohupuje se šofér v klimbajícím limuzíně.

Balada o bledomodré smrti

Přízračné kamenice a v nich koše dvorů
a jako houští trampot těsná, vlhká schodiště.
Propasti noci nezměřitelně protažené do prostoru,
a smutek tměných vrat a ztuchlý zápach kaliště.

Zmuchlaný, usmolený papír; už zanáší prach
stručné a prosté oznámení: „Nikdo není vinen,
zločince nehledejte!“ Tíše jak na kocouřích tlapičkách
krade se prejzovím střech měsíc, noční můra hyne.

Z průjezdů otevřených stoupá v trsech modrá pára,
z měděných opuchlých žil prýští bledomodrá krev.
Zaslechneš z tamté skříně, jež je zmlklá tak a blouznivá a stará,
klarinetové sólo smutku nebo tichý zpěv?

Bledomodrý proud hoří jako duše uchvácené vizí,
šílený šepot zkolébává srdce dvě
až k hloubkám podvědomí. A noc poděšeně mizí.
Lačný květ plynu prošlapaný kilim ticha stravuje.

Na lůžko – na člun rozkoše a nudné lásky – šedý
usedá měsíc, cynická a bezocasá myš,
a tělo s tělem takhle propletené naposlědy
nenasytná křeč požitku i bolesti se snaží vzepnout výš.

Nad nimi nakloněný siný anděl plynu
je věnčí bledomodrým ohněm jako lístky z keřů myrtových
a drobtý liliově bílých extatických duší vrhá na hostinu
plamene jako čistý zkapalněný líh.

(JK)

Balada o blankytné smrti

Přízračné domy s dvory zarostlými keři,
jak mokřý brloh, soumrak ulehá na schodech,
propasti noci, jež dosud nikdo nezměřil
a smutek temných bran a plísňě malátný dech.

Papíru zmuchlaný a zamaštěný lístek,
jednoduchý a prostý vzkaz: „Není oběti,
nikdo není vinen!“ Po střeších kráčí tise
na měkkých tlapkách kocour, měsíc, můra letí.

Z rozevřených trubek valí se modrá pára,
z měděných naběhlých žil blankytná krev se řine,
zpoza blouznící skříně, která dosud spala,
slyšíš přízračné sólo smutku na klarinet.

Plane proud blankytný extatického snění,
dvě poblázněná srdce zpod vědomí klínu
šepot ukolébává. A noci vír šílený!
V odřený koberec vpíjí se kvítí plynu.

Postel, člun rozkoše a nudy milování,
naposled tělo s tělem propleteno spolu,
nad nimi cynická myš měsíční se sklání,
vinou se k sobě lačně v slastných křečích bolu.

Dvě srdce modrý anděl plynu doprovází,
jak s myrtou s ohněm modrým sestupuje.dolů
a duše jak lilie uvrhá v extázi,
až shoří jak poslední kapky alkoholu.

(TV)

Konec světa

Hnědává plachta – hejno havraní
dosedla na střechy jak na hrudnatý hřad
a měsíc zdvihl modré ruce šíření
a jako prorok jal se město proklínat.

Za všechny hříchy, všechna provinění,
za malost, zrady, podlé msty,
za zločiny, jimž počet není
v tom hnízdě opovržení a nuzoty.

Nato zhýralci s harpagony
pokoutní žalmy zpívat začali,
kanibalové rozhoupali zvoný
a hetéry jak koně zaržály.

To z lůžek zdvihlo pomalu
odporné, stydlivé a zpola mrtvé syfilitiky,
zatímco žertvy hrdých sardanapalů
ohnivé brousily si jazyky.

Jak dvanáct šípů prak → nebeská bář
dvanácte větrů vyslal dolů prudce
a Země rozevřela svoje údolí jak chřtán
a na kusy se rozletělo Slunce.

Podzemní zalechtání vpovzdáli,
a do zdí buší bouře zvonů
a město k propasti se kutálí
v šumu křidel a megafonů.

(JK)

Konec světa

Mračno krkavců, černé sukno
nad městem roztrženo ve dvě,
zesinal měsíc, z jehož rukou
prorocké snášejí se kletby.

Za všechny hříchy, všechny viny,
za zrady, podlosti a hrůzy,
za hanebnosti, za zločiny
pelechu holoty a lůzy.

Tu prostopášní harpagoni
kající žalmy zazpívali
a kalibáni bili v zvony,
hetéry jak kobyly ržály.

Mrtví mrzcí syfilici
oplzle ze svých lůžek vyli,
sardanapalů oběti si
červené jazyky ostříly.

Jak dvanáct šípů z nebes k Zemi
dvanáct je vichrů dolů hnáno
v plamenný, jícen rozevřený
a Slunce kolo rozlámáno.

Podzemní hromy v dáli zazní
a do zdí bije bouře zvonů,
město se řítí do propasti
v šumu křídleř a megafonů.

(TV)

Koncert z Merkurů

Jak víko truhlu přikryla noc mravenišť města,
v údolí zapomnění duří hořké mandle snů.
Na hlavy měšťanů tma hvězdy jako listů chlejtá,
v konvulzi bolesti či blahobytu lidský vír ustrnul.

Plevel střech, zpěvné býlí, měděný keř – antény.
Milenci na noc splétají se jako vroucný chmel.
Červení raci lamp couvají po nábytku na stěny,
v snu chladne tělo, duše tlí a kout se plísni zabyštl.

Rusá milenka v teplém lůžku, hvězda v diplomatce,
zřešlý polštář, mokřý sléz a knižních larev tisíce.
V rádiu zanícený spíkr bravurně a hladce
pokládá na gramofon noci chladný kotouč měsíce.

(JK)

Koncert z Merkuria

Jak víko truhlu noc přikryla mraveniště města,
v dolinách zapomnění vyrůstají hořké mandle – sny.
Na hlavy měšťanů, jak listí, padá hvězdný prach,
v křečích bolu a bohatství usíná lidský vír.

Střech zpívající býlí, měděné keře – antény.
Jako horoucí chmel milenci na noc splétají se.
Červení raci lamp zvolna se sunou na stěny,
vychladá tělo, duše uhnívá, stříbří se plíseň.

Rudá milenka v teplém lůžku a hvězda spadlá
do starých peřin, mokré růže a červi z knížek.
Nadšenec ve stanici rádiové vkládá
na noci gramofon chladivý kotouč měsíce.

(TV)

Mrtvá auta

Jak kusy vybuchlých hvězd spí na hřbitovech strojů mrtvá auta,
rudými kvítky rzi vidíš chladnout v mědi rok i vteřinu
a jen tajemné sluneční jádro jak věčná pravda se zachvívá z kouta,
obdobně vzdálená a námi neuchopitelná jak modravý duch benzínu.

A stává se, že metalické nebožtíky lidé jak šakali ze sna vytrhují,
když veteš chamtivostí, žízni a potřeb rozkládají tu jak pro jarmark
a mrtvé trupy stávají se hříšnými loži v temné noční sluji
pro bezpřístřešnou lásku kulhaviců a cour, jimž zlobné hvězdy
mlží zrak.

Jako my nacházíme pod haldami dávných věků kosti ještěřů,
tak z hřbitovů měst našich vykopají jednou metalické vraky.
Děvčata s květy neznámých jmen, paliny rodící chléb, vůně routy
v zelenavém večeru
a nová města s blankytnými náměstími a lvy ohniváky.

Jén občas nepokojné stíny a neodbytné přízraky vztyčí se kolem
zpod dlažby, zpod rout.
Metropole,
dlaněmi červeného zdiva utiš křídlaté duše aut!

(JK)

Mrtvá auta

Jak kusy hvězd rozbitých spí na svých vrakovištích nehybná auta
a rudé kvítí plísně měří v mědi strnulý rok a vteřinu,
jen neznámé sluneční jádro kolébá se jako věčná pravda,
taktéž neznámá a též nám nedostupná jako modrý duch benzínu.

Někdy však lidé, jako šakalové, přijdou v kovově mrtvém tichu
krám žádostí a tužeb svých a nudy jako na tržišti rozkládat
a mrtvá těla promění se v modři nocí v lože hříchu
vagabundů a flunder, jimž opojení sesílají hvězdy zla.

Tak jako nacházíme pod skalami kosti ještěřů věků dávných,
jednou na vrakovištích našich měst naleznou kostry kovové.
Děvčata s bezejmenným kvítím, zelená routa, chléb dávají palmy
a nová města, náměstí z blankytu, kde spí ohniví lvové.

Tu přízraky neklidné zpod metropole pokoušejí se vstát,
pochmurný stín.
Město, svých zdí
dlaněmi červenými utišuj okřídlené duše aut!

(TV)

Trouby posledního soudu

Stoposchodové kamenice spí jak potopená zvířata,
geografové kreslí křídou hvězdy do nebeské mapy,
v narudlé záři luceren dešťové kapky vznášejí se jak zrnka písku
křídlatá
a měsíc jak rezavý kocour leží u mne na kanapi.

Rzivější mrtvé ryby v bazénech, uhlí i černých růží černí,
kupci i polonahé dívky, vězňové v žalářích i básníci.
Orchestr policistů melancholicky duje do trub a valdhoren,
kdykoli měštanský bůh sčítá hvězdy, duše či mince zvonící.

A žijí pod městem jak v pohádkách velryby, delfíni i tritoni
v husté a černé jak smola vodě a ve sto hrůzných sklepech
s poklapy
přízračné kapradiny, gryfi i utopené komety a zvony, které nezvoní.
„Ó kamenná poušti, kdy tě smetou vlny nové potopy?“

(JK)

Polnice posledního dne

Stoposchodové domy usínají jak stáda unavené zvěře,
zeměpisci zanášejí křídou hvězdy v nebeské mapy,
a v rudé záři lamp, jakoby písek okřídlený, kapky deště,
a měsíc – zlatý kocour leží vedle mne na kanapi.

V bazénech mrtvé ryby rezavějí, černé růže a uhlí,
kupci a holky vysvlečené, básníci, vězni, věznice.
Orchestr policajtů melancholicky troubí na pozouny a tuby,
zatímco městský pánbůh sčítá hvězdy, duše a mince.

Jak v pohádkách pod městem žijí velryby, delfíni s tritony
v strašlivých sklepeních, v husté a černé vodě, jako ropa,
gryfoni, přízračné kapradiny a utonulé komety a zvony.
– Pustino z kamene, kdy pohltně tě příští potopa?

(TV)

Závěrem

Kdo potřebuje slova tvá?
Ten snad, kdo váží chléb a sůl,
či ten, kdo úrok počítá,
ten, kdo v tmách nocí místo spaní
tiskne buřičská provolání,
ten, koho dlouhý hlad tak moří,
že hněv mu vhnání do tváře,
ten, kdo žalářní stěny boří,
či ten, kdo stráží žaláře?

(JK)

Závěrečná

Kdo tvoje potřebuje slova?
Snad ten, kdo váží chléb a sůl,
snad ten, kdo věří procentům,
snad ten, kdo jménem vyšší moci
letáky tiskne za bezesných nocí,
snad ten, kdo v horečkách již hoří
a v němž hladová vzpoura vře,
snad ten, kdo žaláře jde bořit,
snad ten, kdo střeží žaláře?

(TV)

Dno ticha

Slepne černý antracit noci, hloubka i srdeční šachta,
dno přírody – dno tajemství i modré lůno nebesklonu.
V uších sviští sen – potrhaná, pomuchlaná plachta
a v hluboké tmě zvoní zpěvné srdce telefonu.

Tak probouzí se zapomenutý chaos dětských let světa
a zpoza záclony vědomí dívá se minulost jak záhada,
podobn jezeru čaruje stříbrem šál a jak rostlina modrokvětá
vedví zlomený měsíční srpek na podlaze uvadá.

A temné měsíční jádro vylupují ze skořápky
sevřené dlaně ticha, do nichž vše živé se sklání.
Děvčatům tuponosý anděl radí, o sochy čas si brousí dráčky
a pouze trouby megafonů blyští jak černé tulipány.

(JK)

Z NEZAŘAZENÝCH BÁSNÍ

Východ slunce

Strašlivé víno zralých nocí
v mé lebce bouří, vše a šplíchá.
Malátný budím se a zmítám,
měsíc mi rozšlapává oči.

Náhle však slyším: jemně, tence,
jasná modř zvoní stále výš.
Drakone měsíci, zhyň již!
Tu bílý Bůh vychází – slunce.

Stávka myší

V jedné prima skrýši žily sobě myši.
Jedly šunku, klobásky, houstičky a slaninku.
Jenže běda,
myškám teda.
Vede se jim
stále hůř.
Vždyť zmírají
hlady už.
Prskej a křič
nebo jdi pryč.
Postav si hlavu,
můžeš být v právu,
a jídlo není,
no to je nadělení.
Prskej a křič
nebo jdi pryč,
no ale kam?

Ovšem byl mezi nimi jeden tvrdas myší,
jak ďas moudrý a nerýózní.
Ten dostal nápad famózní,
napsal letáčky písmem myším,
rozdal je mezi tovaryši
a svolal si je na schůzi,
ať to konečně všichni slyší:
„Vážené soudružky a soudruzi,
nebudeme od lidí déle snášet
vykořisťování naší myší
práce“ (potlesk v sále),
a tak dále, a tak dále, a tak dále.

Po takovéto revoluční oraci
zaduly jako jedna myš:
„Půjdeme do stávký!“
a povstaly k manifestaci.

A potom šest dnů stávkovaly.
Krmily se idejemi, popíjely povětrí, marseillaisy zpívaly.
Až poté sedmého dne pochcípaly.
Nakonec
vylezl z díry soudruh Sirý.
Revolucionář pravý. Živý a zdravý!
(Hodnotu idejí on znal, proto o sebe velmi dbal
a tu a tam si něco zásob vzal a uschoval.)

Rozkošně při klobásce sedl
a jedl, jedl, jedl.

Bajka o uzeném slanečkovi

Žil byl jeden slaneček mladý, vesele hrál si v mořské vodě
a toužil po oblacích bujných, jež provázely parolodě,
okouzly jej dýmu víry a romantické variace,
jednou paláce gigantické, nebeské skály jindy zase.
Moudří a milosrdní lidé té neskonale lásky byli,
vyplnili sny romantika: v dýmu jej řádně vyudili.

Obsah

Osud a tvorba velkého ukrajinského básníka (Roman Lubkivskyj) ... 5

PŘIVÍTÁNÍ ŽIVOTA (1931)

Dívka s diskem (TV)	12
Ideál (TV)	13
Alchymie (TV)	14
Kolomyjka o předjaří (TV)	15
Životopis (TV)	16

TŘI PRSTENY (1934)

Tři prsteny (TV)	19
Krčma (TV)	20
Kleny (TV)	21
Dědina (TV)	22
Vánoce (TV)	23
Zelené evangelium (TV)	24
Hořká noc (TV)	25

KNIHA LVA (1936)

Znamení Lva (TV)	29
Tulipány (TV)	30
Monumentální krajina (TV)	31
Andělské náměstí (TV)	32
Apokalypsa (TV)	33
Píseň o nezničitelnosti matérie (TV)	34
Oceánie aneb V údolích mořských lvů (TV)	35
Polární hvězda (TV)	36
Arktida (TV)	37

Věštecký dub (TV)	38
Úryvek (TV)	39
Zapomenutá země (TV)	40
Rudý šátek (TV)	41
Chladným hvězdám (TV)	42

ZELENÉ EVANGELIUM (1938)

Pozvání (TV)	45
Život je řecky bios (TV)	46
Tesařův syn (TV)	47
Jarmark (TV)	48
Krčmářské čáry (TV)	49
Javorová (Malá balada) (TV)	50
Střemchová (TV)	51
Kázání rybám (TV)	52
Višně (TV)	53
Mýtus (TV)	54
Dům za hvězdou (TV)	55

ROTACE (1938)

Rotace (JK)	59
Rotace (TV)	61
Města a múzy (JK)	63
Jaro (JK)	65
Budíček (JK)	67
Balada postranní uličky (JK)	69
Navzdýcky (JK)	71
Balada o bledomodré smrti (JK)	72
Balada o blankytné smrti (TV)	73

Konec světa (JK)	74
Konec světa (TV)	75
Koncert z Merkuru (JK)	76
Koncert z Merkura (TV)	77
Mrtvá auta (JK)	78
Mrtvá auta (TV)	79
Trouby posledního soudu (JK)	80
Polnice posledního dne (TV)	81
Závěrem (JK)	82
Závěrečná (TV)	83
Dno ticha (JK)	84

Z NEZAŘAZENÝCH BÁSNÍ

Východ slunce (TV)	87
Stávka myší (TV)	88
Bajka o uzeném slanečkovi (TV)	90

Publikace Slovanské knihovny – 64

BOHDAN IHOR ANTONYČ

ZELENÉ EVANGELIUM

Výbor z díla

Výbor sestavil a předmluvu napsal Roman Lubkivskij

Verše přeložili Tomáš Vašut (TV) a Jaroslav Kabíček (JK),
předmluvu přeložila Rita Kindlerová

Vydala Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
Klementinum 190, 110 00 Praha 1

Grafická úprava, sazba a návrh obálky Ondřej Huleš
Tisk VH Print

1. vydání

Praha 2009

ISBN 978-80-7050-577-9

*Grafickým námětem obálky je návrh divadelní dekorace „Les“
od Tetjany Knjahynycké-Dušenko z roku 1937, pocházející ze sbírky výtvarných
prací ukrajinské meziválečné emigrace, kterou vlastní Slovanská knihovna.*

